

opusdei.org

Historia Opus Dei: Zarządzanie globalnym organizmem

Fragment książki Historia Opus Dei (José Luis González Gullón, John F. Coverdale).

06-05-2022

IV

KONSOLIDACJA (1962-1975)

NA POCZĄTKU LAT 60. zimna wojna
podzieliła świat na dwa bloki.

Główni uczestnicy porządku dwustronnego - Stany Zjednoczone i Związek Radziecki - byli zaangażowani w wydarzenia o dużym napięciu, takie jak budowa muru berlińskiego (1961), kubański kryzys raketowy (1962) i wojna w Wietnamie (1965-1975, choć konflikt rozpoczął się już w 1955 r.). Pomimo konfrontacji, przywódcy demokracji liberalnych i ludowych wykazali się swoistym pragmatyzmem, podejmując rozmowy i zawierając porozumienia. Istniało wspólne przekonanie, że nowy konflikt światowy doprowadzi do nieodwracalnej katastrofy.

Innymi ważnymi czynnikami w międzynarodowej geopolityce i stosunkach społecznych były ruchy migracyjne i szybki proces dekolonizacji, w ramach którego 38 krajów - głównie afrykańskich - uzyskało niepodległość w latach 1959-1965; większa integracja

gospodarcza w Europie Zachodniej oraz amerykańska ustawa o prawach obywatelskich z 1964 roku, która zakazała dyskryminacji ze względu na rasę, płeć lub religię.

Stany Zjednoczone przewodziły Zachodowi w rozwoju naukowym, gospodarczym i kulturalnym. Po dwóch dekadach odbudowy miliony ludzi miały na wyciągnięcie ręki samochody, sprzęt gospodarstwa domowego oraz formy rozrywki w postaci filmu, muzyki i turystyki. Telewizja stała się potężnym medium rozrywki i komunikacji. Programy i reklamy wprowadziły do gospodarstw domowych wzorce i style życia. Postęp gospodarczy i technologiczny - zwłaszcza w naukach przyrodniczych i stosowanych - również przeżywał niespotykaną epokę. W 1961 r. odbył się pierwszy załogowy lot w kosmos, a osiem lat później Neil Armstrong stąpał po powierzchni Księżyca.

Jednocześnie lata sześćdziesiąte były latami kryzysu. Filozofia i kultura zareagowały na unormowany świat, który pragnął jedynie dobrobytu ekonomicznego. Niezadowolenie przekładało się na protesty i ruchy alternatywne, które odrzucały władzę, ustalony system oraz normy prawne i moralne, postrzegane jako represjonujące wolność osobistą. Wielu intelektualistów przyjęło nowe ideały marksistowskie i freudowskie, które podkreślały indywidualizm i instynkt. Prądy kontrkulturowe i rozłamowe eksplodowały w protestach maja '68 i ruchu hipisowskim, w postaci wielkich koncertów muzyki młodzieżowej i masowych zgromadzeń na kampusach uniwersyteckich. Buntowniczość przerodziła się w prowokacyjne formy picia alkoholu, seksualności i zażywania narkotyków. Nadwyżki były usprawiedliwiane prawem do samo realizacji własnego "ja".

W orbicie komunistycznej Związek Radziecki i jego sojusznicy stosowali intensywne represje ideologiczne i praktyczne. W niektórych krajach Ameryki Środkowej i Południowej, Azji i Afryki powstały dyktatury komunistyczne. Mao Zedong rozpoczął rewolucję kulturalną w 1966 r., aby umocnić swoją pozycję u władzy. Ruch przerodził się w gwałtowną walkę klasową, która obejmowała prześladowania i egzekucje setek tysięcy ludzi, masowe czystki wśród urzędników i wysiedlenia ludności. W republikach Ameryki Łacińskiej doszło do silnej ingerencji innych państw, zarówno reżimu kubańskiego, jak i Stanów Zjednoczonych. Dwanaście narodów, od Gwatemali po Argentynę, znalazło się pod kontrolą dyktatur wojskowych.

Były to lata kluczowe dla włączenia się Kościoła w kulturę współczesną. W październiku 1958 r. zmarł Pius

XII, a kardynałowie wybrali Jana XXIII. W prasie pisano, że będzie to pontyfikat przejściowy, ponieważ Angelo Roncalli miał 76 lat. Jednak trzy miesiące po wyborze papież zaskoczył świat, zwołując sobór ekumeniczny. Jan XXIII uważał, że w czasach przemian kulturowych Kościół musi zastanowić się nad swoją tożsamością.

W październiku 1962 roku rozpoczęła się II Ekumeniczny Sobór Watykański. Prawo głosu miało 2778 ojców soborowych, z których zdecydowana większość była biskupami diecezjalnymi. Jan XXIII prosił ich, aby otworzyli Kościół na współczesność, szukali punktów jedności w sferze ekumenicznej i aby dokumenty nie zawierały anatem, jak to miało miejsce w przypadku poprzednich soborów. Wkrótce potem, w czerwcu 1963 r., papież zmarł na nowotwór. Gdy zebrało się konklawe, wybrano Pawła VI, który

od początku kontynuował dzieło Soboru.

Ojcowie soborowi zastanawiali się nad podstawowymi kwestiami, takimi jak Kościół, Objawienie, rola biskupów, kapłanów, świeckich i zakonników, liturgia, ruch ekumeniczny i dialog ze współczesnym społeczeństwem. Od początku istniały dwa główne nurty: większość, która była otwarta na innowacje teologiczne i dialog ze światem, oraz druga, która dbała o ochronę doktryny i dyscypliny kościelnej. Obie strony połączyły swoje stanowiska i osiągnęły szeroki konsensus, ponieważ wszystkie dokumenty uzyskały poparcie co najmniej 95% głosów. W latach 1963-1965 zatwierdzono konstytucję o liturgii (*Sacrosanctum Concilium*); dwie konstytucje dogmatyczne, jedną o Kościele (*Lumen gentium*) i drugą o Objawieniu Bożym (*Dei Verbum*); konstytucję duszpasterską o Kościele

w dzisiejszym świecie (*Gaudium et spes*); dziewięć dekretów dotyczących różnych aspektów, takich jak kapłani, apostołstwo świeckich i media; oraz trzy deklaracje, w tym jedną o wolności religijnej (*Dignitatis humanae*). Rada zakończyła swoją działalność 8 grudnia 1965 roku.

Media, które przeżywały swój rozkwit, codziennie relacjonowały przebieg zgromadzenia soborowego. Wywarły one ogromny wpływ na światową opinię publiczną, katolicką i niekatolicką. Każde medium, zgodnie ze swoją linią redakcyjną, powiększało, minimalizowało lub zniekształcało wydarzenia i opinie ojców soborowych. Niektóre środowiska wzywały do zmiany formuł dogmatycznych i rozwiązań duszpasterskich. Paweł VI kilkakrotnie potępiał postawy, które nie były zgodne z wielkim dziełem odnowy, dokonany przez Sobór.

Zarządzanie globalnym organizmem

17 PAŹDZIERNIKA 1960 r. Escrivá de Balaguer odprawił Mszę Świętą w bazylice papieskiej San Miguel w Madrycie. Po raz pierwszy miał okazję zobaczyć setki mężczyzn i kobiet, którzy należeli do Opus Dei lub byli jego współpracownikami. W swojej homilii przypomniał, że przybył do stolicy Hiszpanii trzydzieści trzy lata wcześniej: "Nasz Pan przyprowadził mnie tutaj z myślą o naszym Dziele. Nie mogłem wtedy marzyć, że zobaczę ten kościół pełen dusz, które tak bardzo kochają Jezusa Chrystusa. I jestem wzruszony"^[1]. Wspomniał również o dniu założenia, kiedy to zobaczył, jak pośród różnych ludzi rozprzestrzenia się świętość.

W porównaniu z poprzednią dekadą liczba członków Opus Dei podwoiła się. Na podstawie danych zebranych

podczas trzeciego kongresu generalnego, który odbył się w Rzymie w 1961 r., obliczono, że Dzieło liczy 5997 członków: 3694 mężczyzn - w tym 263 księży numerariuszy - i 2303 kobiety. Czterdzieści pięć procent - 2683 osoby - stanowili supernumerariusze, tj. mężczyźni i kobiety bez zobowiązań do celibatu, w większości żonaci. Ponadto 335 księży było przyłączonymi i supernumerariuszami Stowarzyszenia Kapłańskiego Świętego Krzyża. Zwiększyła się także ekspansja geograficzna. Członkowie Opus Dei mieszkali na stałe w czternastu krajach w Ameryce, dziesięciu w Europie, jednym w Azji i jednym w Afryce. Połowa członków Dzieła należała do regionu Hiszpanii^[2].

W kolejnych latach liczba mężczyzn i kobiet stała się bardziej zrównoważona, z kilkoma

regionalnymi wyjątkami. Innym zjawiskiem lat sześćdziesiątych była obecność rodzin dwupokoleniowych, które znały lub prosiły o przyjęcie do Opus Dei, zwłaszcza w krajach, w których Dzieło było najdłużej obecne.

Stosunek liczby członków Dzieła, który według słów założyciela był pożądaną wytyczną - na każdego numerariusza przypadać powinno dwóch przyłączonych i ośmiu supernumerariuszy - nie urzeczywistnił się, ponieważ zachowana została proporcja numerariuszy i supernumerariuszy, ale z drugiej strony przyłączonych było mniej niż numerariuszy^[3]. I tak w 1966 r. w Hiszpanii na każde 1000 supernumerariuszy przypadało 130 numerariuszy i 40 przyłączonych, zarówno mężczyzn, jak i kobiet^[4].

Pojawienie się w Opus Dei studentek uniwersyteckich w latach trzydziestych, numerarii

pomocniczych w latach czterdziestych, przyłączonych i - co bardzo istotne - supernumerarii w latach pięćdziesiątych, a także różnorodność działalności rozwiniętej w latach sześćdziesiątych, zmieniły panoramę, w której pojawili się mężczyźni i kobiety z różnych warstw społecznych. Na przykład w 1965 roku w środowisku miejskim dużego miasta, takiego jak Madryt, 5% supernumerariuszy miało wysoki status majątkowy, 65% to absolwenci wyższych uczelni, 25% to eksperci, pracownicy i drobni sklepikarze, a pozostałe 5% to robotnicy. Odsetki te świadczą o tym, że przesłanie Dzieła, skierowane do zwykłych ludzi, dotarło do różnych grup społecznych, z przewagą klasy średniej i wyższej^[5].

OTWARTA FUNDACJA

Z Villa Tevere, siedziby Opus Dei, Josemaría Escrivá kontynuował swoje specyficzne zadanie założyciela nowej drogi powołaniowej w Kościele, ojca w rodzinie Opus Dei i zarządcy instytucji. Często przypominał, że fundamentem życia i projektów jest "intensywne życie wewnętrzne, w którym wszyscy jesteśmy skuteczni i prawdziwie kontemplacyjni"^[6].

Dążenie do świętości realizowało się przede wszystkim poprzez częste przystępowanie do sakramentów, modlitwę, znajomość doktryny chrześcijańskiej i apostołstwo. To był sekret Opus Dei - podkreślał niejednokrotnie. Powiedział Encarnación Ortega, że mierzy rozwój Dzieła "nie liczbą nowych miast, w których pracujemy, ani działaniami, które są w nich prowadzone, ale wzrostem życia wewnętrznego każdej z moich córek"^[7].

Poruszała go również myśl, że to do niego należy "szczególna łaska Boża, za którą muszę odpowiedzieć w sumieniu, aby wskazać, co jest, a co nie jest duchem Dzieła i jak należy go przeżywać w różnych okolicznościach"^[8]. W latach 60. i 70. opracował nowe dokumenty, w których wyjaśnił aspekty ducha Opus Dei, nakreślił sposób wypełniania norm planu życia i zwyczajów, promował działalność formacyjną członków Dzieła i współpracowników oraz zreorganizował strukturę działań zbiorowych. W wyniku zdobytych doświadczeń i uzyskanych konsultacji wprowadził drobne modyfikacje do form i praktyk pobożności chrześcijańskiej. Wskazał na przykład, że odmawianie różańca powinno składać się z tajemnic dnia, a pozostałe należy medytować, oraz że w czwartki należy odmawiać hymn eucharystyczny *Adoro te devote*^[9].

Escrivá de Balaguer wyznaczył świętych, którym powierzył różne apostołstwa Opus Dei. Na początku istnienia Dzieła jako patronów obrał Maryję Pannę i świętego Józefa, archaniołów: świętego Michała, świętego Gabriela i świętego Rafała oraz apostołów: świętych Piotra i Pawła oraz świętego Jana. Później dodał jeszcze kilku orędowników. W grudniu 1934 r. mianował świętego Mikołaja z Bari orędownikiem w sprawach finansowych związanych z działalnością apostolską wiernych Opus Dei. W listopadzie 1957 r. mianował świętego Piusa X orędownikiem do spraw relacji Opus Dei i jego członków ze Stolicą Apostolską; świętego Jana Chrzyciciela Marię Vianneya orędownikiem do spraw relacji z lokalnymi ordynariuszami; a świętego Tomasza More'a orędownikiem do spraw relacji z władzami cywilnymi. Świętą Katarzynę ze Sieny jako

orędowniczkę w apostołstwie opinii publicznej^[10].

Założyciel śledził sprawy beatyfikacji i kanonizacji członków Opus Dei, ponieważ byli oni przykładami świeckich mężczyzn i kobiet, którzy w codziennym życiu żyli powołaniem do świętości. Do sprawy Isidoro Zorzano dołączyła druga - sprawa Montserrat Grases, młodej mieszkanki Barcelony, która zmarła w 1959 roku, w wieku osiemnastu lat, na raka kości. Do końca lat sześćdziesiątych XX wieku liczba biuletynów informacyjnych upubliczniających życie tych sług Bożych oraz obrazków z modlitwami, służących szerzeniu prywatnej pobożności, sięgała setek tysięcy^[11].

Josemaría Escrivá de Balaguer uważał, że na etapie założycielskim priorytetem jest rozpowszechnianie otrzymanego ducha wśród wielu osób i działań; natomiast studia

teologiczne i traktaty o charyzmacie pozostawił dla tych, którzy przyjdą później. Podjął się napisania nowych tekstów, głosił medytacje - w tych latach zwłaszcza na radach centralnych - i organizował spotkania ze swoimi duchowymi synami, zwłaszcza w kolegiach rzymskich. Ponadto, poczynawszy od końca lat pięćdziesiątych, był często odwiedzany w Villa Tevere przez członków Dzieła i współpracowników, osoby świeckie i kapłanów.

Ci, którzy mieszkali blisko założyciela, robili notatki lub nagrywali na kasety magnetofonowe niektóre z jego medytacji i spotkań. Uważali, że zawierają one bogatą spuściznę dla przyszłych pokoleń. Co więcej, transkrypcja tych słów posłużyła jako materiał dokumentacyjny dla samego Escrivá de Balaguer oraz dla wewnętrznych publikacji Dzieła. W latach 1964-1974

ukazało się sześć tomów *Meditaciones*, które miały ułatwić modlitwę osobistą; były one zbiorem tekstów na każdy dzień roku, na ogół komentujących czytania mszalne, opatrzonych glosami założyciela i innych autorów duchowych. Od 1970 r. medytacje założyciela były publikowane także jako artykuły redakcyjne w czasopismach *Crónica* i *Noticias*, z własnym tytułem i podpisem^[12].

Escrivá de Balaguer nie chciał pisać traktatów teologicznych, które w sposób systematyczny uchwyciłyby jego nauczanie. Nie napisał też wielu książek o tematyce duchowej, chociaż *Droga* stała się *bestsellerem* literatury ascetycznej - do 1965 r. sprzedawała się w ponad dwóch milionach egzemplarzy i została przetłumaczona na ponad dwadzieścia języków. Przygotował jednak kilka tekstów, w których wyjaśniał zasady działania Opus Dei.

Najważniejsze z nich tworzą dwa zbiory: Instrukcje [*Instrucciones*] i Listy [*Cartas*]. Dokumenty te, będące owocem jego modlitwy i doświadczenia, podsumowują i spisują ducha założycielskiego. Niekiedy potwierdzają idee sprzed trzydziestu lat, jak na przykład streszczenie ideału świętości w Dziele, którego dokonał w 1968 roku: "Prości chrześcijanie. Zaczyn. To, co nasze, jest oczywiście zwyczajne. Nasze środki: praca zawodowa. Wszyscy święci! Ciche poświęcenie"^[13].

Instrukcje zawierają konkretne przepisy i wskazówki, w świetle istotnych elementów przesłania Dzieła, które mogą być pomocne w zarządzaniu i rozwoju Opus Dei. W latach trzydziestych XX wieku Założyciel napisał trzy Instrukcje: o nadprzyrodzonym duchu Dzieła Bożego, o sposobie prowadzenia prozelityzmu i o dziele świętego

Rafała, a w 1950 roku *Instrukcję o dziele świętego Gabriela*. W następnym dziesięcioleciu ukończono *Instrukcję dla Dyrektorów* i *Instrukcję dla dzieła świętego Michała*. W 1967 r. sześć *Instrukcji* zostało wysłanych do ośrodków z notatkami Alvaro del Portillo.

Listy są "dokumentami, które niekiedy zawierają normy o charakterze doktrynalnym, ascetycznym, prawnym itp., a niekiedy wskazują kierunki apostołskie o charakterze praktycznym"^[14]; mają one na celu szczegółowe przedstawienie jakiegoś tematu w świetle ducha Dzieła. Łącznie jest ich czterdzieści dwa, z czego trzydzieści dziewięć powstało na przestrzeni kilkudziesięciu lat, zwłaszcza między końcem lat 50. a 1967 r., a także jeden z 1971 r., dwa z 1973 r. i jeden z 1974 r. Pisząc je, Założyciel korzystał z wcześniejszych materiałów: kartek z indeksami,

starych szkiców, transkrypcji swoich rozmów i medytacji. Wziął również pod uwagę nauczanie Soboru Watykańskiego II, który odbył się w tym samym czasie, co ostateczna wersja *Listów*. Niektóre z nich są opatrzone datą ostatniego szkicu, inne datami z lat wcześniejszych, ponieważ Escrivá de Balaguer chciał podkreślić, że pisma te odzwierciedlają inspirację założycielską, wcześniejsze materiały i nauczanie z czterech dekad.

W grudniu 1964 roku Założyciel wysłał pierwsze osiem *Listów* do Regionów w języku łacińskim, ponieważ oprócz wielkiego szacunku dla języka Cyserona, pragnął utrwalić fundamentalne wyjaśnienie ducha Opus Dei w uniwersalnym języku Kościoła^[15]. Ponieważ jednak język łaciński sprawiał trudności w zrozumieniu, w 1965 r. przesłano nową wersję w języku łacińskim i hiszpańskim, z dwoma dodatkowymi

listami, aby ułatwić lekturę; wkrótce potem odrzucono pomysł tłumaczenia łacińskiego. Od początku ich przyjęcia w regionach *Instrukcje* i *Listy* były wykorzystywane w formacji członków Dzieła.

W następnych latach Escrivá de Balaguer dokonywał korekty wydawanych przez siebie *Listów*, dopracowując teksty i poprawiając błędy. Ponieważ przygotowuje ostateczną wersję niektórych z nich i wolałby, aby wcześniejsze wydania nie były rozpowszechniane, poprosił o wycofanie ich z ośrodków. Ponadto Opus Dei znajdowało się w delikatnym momencie swojego rozwoju prawnego i chciał zapobiec sytuacji, w której te teksty zostałyby źle zinterpretowane lub posłużyłyby za plagiat wykorzystany przez osoby spoza Dzieła, przedstawiające ich treść i sposób mówienia jako własne. Ponieważ jednak zmarł przed

ukończeniem tego zadania, wydanie ostatecznej wersji *Listów* pozostawił swoim następcom^[16].

Listy przedstawiają trwałe cechy, które określają ducha, działalność apostolską i historię Opus Dei, takie jak uświęcenie zwykłego życia, praca zawodowa i życie rodzinne, przyjaźń, początek Dzieła w kolejnych krajach, kapłaństwo w Opus Dei i formacja jego członków. Te, które odnoszą się do drogi prawnej Dzieła, ukazują jasno myśl Założyciela, zwłaszcza w wyjaśnieniu świeckości. Escrivá de Balaguer posługuje się we wszystkich z nich bezpośrednim i swojskim stylem epistolarnym, dalekim od akademickich i systematycznych sformułowań. Chociaż zostały one napisane dla ludzi z Dzieła, przewidział, że z czasem zostaną udostępnione całemu światu.

Spośród głównych tematów *Listów*, obecnych już w swej istocie w *Drodze* (opublikowanej w 1939 r.), zauważamy kilka przekrojowych. Pierwszym z nich jest synostwo Boże. Świadomość bycia dzieckiem Bożym jest dla Założyciela "radosną prawdą, na której opiera się całe nasze życie duchowe, która napełnia nadzieją nasze wewnętrzne zmagania i nasze zadania apostolskie"^[17]. Znajomość własnej tożsamości pozwala ją realizować w praktyce, zarówno w osobistej i intymnej relacji z Bogiem poprzez praktyki pobożności, jak i w chrześcijańskim świadectwie.

Drugi odnosi się do zwykłych chrześcijan, powołanych do świętości poprzez pracę zawodową oraz relacje rodzinne i społeczne. Z pomocą łaski stają się mężczyznami i kobietami Bożymi, ludźmi o duszy kapłańskiej, a jednocześnie o mentalności świeckiej, którzy z pasją kochają świat i to życie. Ci świeccy

chrześcijanie przekształcają społeczeństwo od wewnątrz i zwracają je ku Bogu. "Zawsze będzie istniało to zjawisko: że będą ludzie wszystkich zawodów i profesji, którzy szukają świętości w swoim stanie, w swoim zawodzie lub w swoim rzemiośle, będąc duszami kontemplacyjnymi na środku ulicy"^[18].

Po trzecie, często przedstawia Opus Dei jako "rodzinę o nadprzyrodzonej więzi"^[19], część Kościoła ukonstytuowaną na wzór świeckiej rodziny chrześcijańskiej. Istotną cechą relacji w Dziele jest rzeczywistość rodzinna: ojciec i dzieci, którzy traktują i kochają się jak bracia i siostry.

W 1966 r. założyciel dodał inny sposób wyjaśniania doktryny chrześcijańskiej i treści Dzieła. Udzielił siedmiu wywiadów dziennikarzom z Hiszpanii (*Gaceta*

Universitaria, Palabra, Telva), Stanów Zjednoczonych (*The New York Times* i *Time*), Francji (*Le Figaro*) i Włoch (*L'Osservatore della Domenica*), które zostały później zebrane w książce *Rozmowy z Prałatem Escriva*.

Dziennikarze pytali go o sytuację Kościoła po Soborze Watykańskim II oraz o naturę i apostołstwo Opus Dei. Escrivá de Balaguer mówił o niektórych fundamentalnych aspektach jego duchowości, takich jak synowska relacja z Bogiem, Boże wezwanie do świętości świeckiej w sferze zawodowej i rodzinnej oraz wolność działania członków w życiu społecznym. Dla przykładu, powiedział Jacques'owi Guilleme-Brulonowi, korespondentowi gazety *Le Figaro*: "Od 1928 roku głoszę, że świętość nie jest czymś dla uprzywilejowanych, że wszystkie drogi ziemi mogą być boskie, ponieważ kamieniem węgielnym

specyficznej duchowości Opus Dei jest uświęcenie zwykłej pracy"^[20].

Przypomniał też chrześcijańską doktrynę o małżeństwie i dał praktyczne rady, jak wzmocnić miłość małżeńską. Dla większości mężczyzn zakładanie i rozwijanie rodziny jest drogą do świętości. Małżonkowie są wezwani do "współpracy ze stwórczą mocą Boga w prokreacji, a następnie w wychowaniu dzieci; Pan prosi ich, aby ich dom i całe życie rodzinne było świadectwem wszystkich cnót chrześcijańskich". W kwestii kontroli urodzeń - tematu często poruszanego w mediach w tamtych latach - zalecał, aby małżonkowie szukali woli Bożej i z wdzięcznością przeżywali dzielenie się mocą Bożą, bez "zaślepienia źródeł życia". Zgodnie z doktryną katolicką zalecał okresową wstrzemięźliwość "w odosobnionych i trudnych przypadkach"[*] i odrzucał pigułkę

oraz inne metody antykoncepcyjne jako niedozwolone.

Rozmowy z Prałatem Escrivą obejmowały również homilię wygłoszoną przez założyciela Dzieła w październiku 1967 r. na kampusie Uniwersytetu Nawarry, przed ponad dwudziestoma tysiącami osób. Tekst, o wielkim pięknie ekspresyjnym i treści teologicznej, wyjaśnia, że świecka egzystencja chrześcijańska jest sferą powołaniową: "Bóg wzywa was, abyście mu służyli *w miejscu pracy i podczas spełniania* obowiązków cywilnych, materialnych, świeckich, życia ludzkiego: w laboratorium, na sali operacyjnej w szpitalu, w koszarach, w auli uniwersyteckiej, w fabryce, w warsztacie, na polu, w domu i w całej ogromnej różnorodności miejsc pracy. Bóg codziennie czeka na nas. Zapamiętajcie: istnieje coś świętego, Bożego, ukrytego w sytuacjach najbardziej prozaicznych i każdy z

was ma to odkryć."; "nasze czasy powinny zwrócić materii i sytuacjom, które wydają się najbardziej pospolite, ich szlachetny i prawdziwy sens, oddać je na służbę Królestwu Bożemu, uduchowić, czyniąc z nich środek i okazje do naszego stałego spotkania z Jezusem Chrystusem.". Zwykle sytuacje były drogą do zjednoczenia między Bogiem a człowiekiem: "albo potrafimy spotkać Pana w naszym codziennym życiu, albo Go nie spotkamy nigdy" "Ale tak naprawdę łączą się one w waszych sercach, gdy żyjecie uświęcając życie codzienne"^[21].

RADY CENTRALNE I REGIONALNE

Trzeci zwyczajny kongres generalny Opus Dei odbył się w Rzymie w 1961 roku: od 29 września do 1 października dla mężczyzn, z udziałem trzydziestu dziewięciu uczestników i od 20 października do

22 października dla kobiet, z udziałem dziewiętnastu uczestniczek. Uczestnicy dokonali przeglądu sytuacji Dzieła i ustalili kierunki działania na najbliższe pięć lat: otwarcie nowych ośrodków studiów i domów rekolekcyjnych we wszystkich okręgach; wysyłanie studentów i studentek do międzyregionalnych ośrodków studiów; poprawa pracy apostołstwa opinii publicznej; rozpoczęcie zwykłej działalności Opus Dei w kilku kolejnych krajach, a mianowicie w Australii i Belgii; zachęcanie do emigracji apostołskiej supernumerariuszy i współpracowników w celu przekazywania orędzia Opus Dei w innych narodach^[22]. Były to sprawy, które toczyły się w następnych latach, z wyjątkiem emigracji apostołskiej, która miała miejsce w nielicznych przypadkach.

Alvaro del Portillo, sekretarz generalny Dzieła i custos (opiekun) założyciela do spraw duchowych, był pierwszym, który współpracował przy realizacji zadania centralnego zarządu. Del Portillo wspierał i popierał decyzje Escrivá de Balaguer. Nawet w latach Soboru Watykańskiego II, kiedy poświęcał wiele czasu soborowym komisjom, do których należał, Del Portillo współpracował z założycielem w rządzeniu i w kontaktach z władzami kościelnymi obecnymi w Rzymie. Pomagali mu także inni członkowie Rady Generalnej i Asesori Centralnej; w tym przypadku sekretarzami centralnymi były Mercedes Morado (1961-1973) i Carmen Ramos (1973-1988). Wszyscy szanowali go jako założyciela i konsultowali się z nim w różnych sprawach, a następnie pomagali mu wprowadzać je w życie.

Praca władz centralnych w tym czasie polegała na "tworzeniu podstaw i konsolidacji rzeczywistości instytucjonalnej oraz wspieraniu jej rozwoju"^[23]. Rada Generalna i Asesoria Centralna poświęcały wiele czasu na rozwijanie działalności apostołskiej w regionach i rozwiązywanie problemów. Ponadto zajmowali się sprawami wchodzącymi w zakres ich kompetencji, takimi jak tworzenie i modyfikowanie okręgów, mianowanie elektorów, rejestrowanie: przyjętych, dyrektorów międzyregionalnych ośrodków studiów i członków zarządów regionalnych, a także udzielanie pożyczek kapitałowych na inicjatywy korporacyjne w miejscach o mniejszych zasobach.

W tych latach istniała pewna mobilność między władzami centralnymi i regionalnymi. Doświadczenie zdobyte w jednym i

drugim miejscu wzbogaciło punkty widzenia. Na przykład María José Monterde była sekretarzem regionalną w Meksyku w latach 1960-1966, ale przedtem i potem wicesekretarzem świętego Michała, w Asesori Centralnej. Pedro Casciaro, który w latach 1948-1957 był konsyliariuszem w Meksyku, a następnie delegatem, w 1959 r. został prokuratorem generalnym Rady Generalnej i delegatem Włoch; pełnił te funkcje w czasie kadencji Rady, a w 1966 r. powrócił do Meksyku jako konsyliariusz. José Luis Múzquiz był księdzem sekretarzem centralnym w latach 1961-1964; wcześniej przez dziewięć lat pełnił funkcję konsyliariusza na Stany Zjednoczone, a przez kolejne cztery - delegata.

Przekazywanie ducha i wskazówek dotyczących rządzenia odbywało się od góry - od założyciela i odpowiednich rad centralnych - w dół. Styl przywództwa starał się

dawać swobodę we wszystkim, co nie było centralnym zadaniem odpowiednich organów regionalnych i lokalnych. Zdarzało się, że działanie jednego członka prowadziło do wzrostu liczby osób zgłaszających się do Dzieła w danym mieście, a co za tym idzie, do konieczności zapewnienia im formacji. Dla Escrivá de Balaguer władza wyższa nie mogła odcinać inicjatywy ani ulegać pokusie kontrolowania jej; dyrektorzy gwarantowali ducha Dzieła i kierowali jego działalnością, ale nie ingerowali w osobiste działania każdego z jego członków. Bawiąc się słowami, określił strukturę Opus Dei jako "organizację zdezorganizowaną" lub "dezorganizację zorganizowaną"^[24], w której "duch ma pierwszeństwo przed organizacją, [w której] życie członków nie jest skrepowane hasłami, planami i zebraniem"^[25].

Dyrektorzy regionalni udawali się do Rzymu zawsze wtedy, gdy zachodziła potrzeba konsultacji lub wymiany poglądów. Ponadto, począwszy od 1963 r., organizowano regularne rekolekcje dla konsyliariuszy i delegatów [sekcja męska] oraz dla sekretarzy i delegatów regionalnych [sekcja żeńska]. W ciągu kilku dni spędzonych w siedzibie Dzieła spotkali się z założycielem i dyrektorami centralnymi. Celem spotkań było zintensyfikowanie pragnienia świętości osobistej, promowanie regionalnych działań korporacyjnych oraz poprawa formacji tych osób. Escrivá rozpoczął te spotkania od przypomnienia, że sekret Opus Dei leży w zjednoczeniu każdej osoby z Bogiem.

Z kolei podróże członków władz centralnych do regionów, rozpoczęte w 1953 r., stały się regularne. Co pięć lat jeden lub dwóch delegatów Ojca odwiedzało dany region, aby

zapoznać się z sytuacją, pomóc w opracowaniu rozwiązań problemów i złożyć sprawozdanie organom centralnym^[26].

Zwykłe relacje między zarządem centralnym i regionalnym miały formę notatek, zawiadomień i listów. W tych latach przeszły one proces decentralizacji, z przekazaniem większej ilości spraw do regionów.

W każdej Komisji i Asesorii znajdowały się Konstytucje Opus Dei, *Instrukcje* Założyciela, dokument *De Spiritu*, który streszczał przesłanie Opus Dei oraz sposób życia normami i zwyczajami, regulamin zarządu regionalnego, Katechizm Dzieła oraz broszury *Budownictwo* z doświadczeniami dotyczącymi budowy lub remontu budynków, które były siedzibami ośrodków^[27].

Aby wszystkie regiony miały te same ogólne wskazówki i aby nie trzeba było wysyłać korespondencji w

sprawach już załatwionych, w latach 1963-1972 opracowano 49 zbiorów zwanych *Recopilaciones*.

Zgromadzono notatki, ogłoszenia i arkusze informacyjne dotyczące takich aspektów życia Opus Dei, jak: władze centralne, regionalne i lokalne, dzieła świętego Michała, świętego Rafała i świętego Gabriela, formacja i sposób informowania o Dziele. Ponadto władze centralne opracowały praxis dotyczące aspektów materialnych związanych z opieką nad kultem i pracą Administracji^[28].

Wiosną 1966 roku odbył się czwarty kongres generalny Opus Dei.

Trzydziestu czterech mężczyzn spotkało się od 3 do 5 maja w Villa Tevere, a dwadzieścia cztery kobiety od 15 do 17 maja w Villa delle Rose. Wnioski z kongresu, podobne dla obu sekcji Dzieła, wskazywały na odpowiedzialność przyłączonych, supernumerariuszy i

współpracowników w działalności korporacyjnej, prośbę do wszystkich okręgów o utworzenie centrów studiów, zachęcanie supernumerariuszy, którzy chcieliby wyjechać na emigrację apostolską do innych krajów, promowanie inicjatyw akademickich zmierzających do przekształcenia się w uniwersytety, bez uszczerbku dla pracy wykonywanej w oficjalnych placówkach edukacyjnych w każdym kraju, zwiększenie liczby kolegiów, osobistych prac oraz rozważenie możliwości rozpoczęcia Dzieła w kolejnych krajach Afryki i Azji[†].

W tym czasie stały wzrost liczby osób i działań wymagał wzmocnienia władz regionalnych i lokalnych.

Jeden z delegatów słusznie zauważył, że były to lata "kryzysu wzrostu"^[29], najbardziej wyraźnego w Hiszpanii w latach 60. i w Meksyku dekadę później. Jak nastolatek, który wyrósł ze swoich ubrań, prawie na

wszystkich szczeblach pośredniego zarządu panowało przekonanie, że wzrost jest większy niż możliwości nadążenia za ludźmi i projektami; że potrzeba więcej numerariuszy do zarządzania, kierowania inicjatywami korporacyjnymi i formacji duchowej; że kapłani i numerarie w administracji są przeciążeni pracą; i że heroiczne poświęcenie wielu osób jest na razie jedynym lekarstwem na brak kadr i środków do zajmowania się apostołstwem^[30].

Już w 1957 roku Założyciel zwrócił się do Rady Generalnej z prośbą o spowolnienie na pewien czas procesu rozszerzania się na kolejne kraje, ponieważ konieczne jest wzmocnienie "wewnętrznego rozwoju pracy w okręgach już utworzonych, a w szczególności wzmocnienie centrów studiów i osób zarządzających tymi okręgami"^[31]. W rzeczywistości okres 1960-1975

charakteryzował się stopniowym wzrostem w "miejscach, w których ludzie Opus Dei już się osiedlili, czasami z wielkim rozmachem". Dzieło rozpoczęło swoją działalność jedynie w sześciu innych krajach: Paragwaj (1962), Australia (1963), Filipiny (1964), Belgia i Nigeria (1965) oraz Puerto Rico (1969).

Organy centralne i regionalne opracowały strategie organizacji pracy i rozmieszczenia poszczególnych osób. Z jednej strony, prosili, aby zwrócić uwagę na kształcenie w centrach studiów, tak aby była znana cała rzeczywistość powołaniowa Opus Dei. Z drugiej strony starano się, aby w kierownictwie dzieł korporacyjnych i ośrodków z wieloma osobami byli numerariusze, którzy pracowaliby tam w pełnym wymiarze godzin.

Szczególną troską dyrektorów centralnych była indywidualna

opieka nad członkami Opus Dei, zwłaszcza tymi, którzy niedawno złożyli prośbę o admisję. Kluczowym elementem były osoby zasiadające w radzie lokalnej każdego ośrodka. Dyrektorzy lokalni koordynowali kierownictwo duchowe członków Dzieła, zapewniali większą część formacji zbiorowej i czuwali nad przebiegiem prowadzonych działań. Numerariusze z tych rad lokalnych musieli znać i uczyć, jak żyć duchem i zwyczajami Opus Dei, być mężczyznami lub kobietami dobrze zarządzającymi, mającymi ogólną wizję, rozumiejącymi ludzi oraz umiejącymi analizować i rozwiązywać problemy. Zdarzało się jednak, że delegaci zwracali uwagę na to, że niektóre rady lokalne są mało aktywne ze względu na ich młody wiek, brak doświadczenia lub brak ciągłości w sprawowaniu funkcji.

Aby usprawnić formację i apostołstwo Dzieła, utworzono pośrednie organy zarządzające przy komisjach i asesoriach regionalnych. W Hiszpanii utworzono delegatury w Barcelonie (1957, która w 1965 r. stała się quasi-regionem), Sewilli (1957), Pampelunie (1960), Madrycie (1962, który w 1971 r. podzielił się na delegatury Madryt-Wschód i Madryt-Zachód), Valladolid (1965) i Walencji (1969); w Meksyku - delegatury w Guadalajarze (1967), Monterrey (1970) i Mexico DF (1975); we Włoszech - delegatury w Rzymie (1968) i Palermo (1971). Ponadto w niektórych krajach delegatury zostały utworzone przy organach regionalnych innych państw: Paragwaj (1963) i Urugwaj (1973) zależały od Argentyny, Kostaryka od regionu Ameryki Środkowej (1968), a Belgia od Holandii (1973)^[32].

Coraz częściej niektórzy członkowie tych rad pośrednich pochodzili z tych

krajów; do tej pory wielu z nich pochodziło z Hiszpanii. Tak było na przykład w przypadku konsyliariuszy: Nuno Girão Santos Ferreira (Portugalia, 1958), Richard Mulcahy (Irlandia, 1959), James Albrecht (Waszyngton, 1961) i Luigi Tirelli (Włochy, 1964).

Niektóre wcześniejsze doświadczenia zostały zmodyfikowane, ponieważ nie przyniosły oczekiwanych owoców. Delegacje krajów, w których mieszka wiele osób z Dzieła lub które mają duże terytorium, takich jak Hiszpania czy Stany Zjednoczone, rozpoczynały działalność z myślą o tym, że później staną się zarządami regionalnymi. W szczególności były to quasi-regiony Chicago i Waszyngton (1957 r.) oraz Barcelona (1965 r., w tym przypadku zależna od regionu Hiszpanii). Obecnie założyciel zmienił swoje podejście, ponieważ podziały w obrębie tego samego kraju mogą utrudniać relacje

i koordynację między organami rządowymi, mobilność ludzi i rozwój działalności. W 1969 r. w Barcelonie ponownie utworzono delegację Komisji i Asesori Regionalnej w Hiszpanii, a w Stanach Zjednoczonych ponownie utworzono region z siedzibą w Nowym Jorku i delegacją w Chicago.

Nowy plan usprawnił zarządzanie. Dyrektorzy delegacji znali osobiście członków Dzieła na swoim terenie i mogli śledzić przebieg działań. Z drugiej strony, stanowiska w zarządzie regionalnym i odpowiadających mu biurach asesorii ds. prawnych, ekonomicznych i opinii publicznej były obsadzane tylko w takim stopniu, w jakim zwiększała się liczba numerariuszy przygotowywanych do pełnienia funkcji kierowania; tymczasem w delegacjach musiano łączyć dwa lub

nawet więcej stanowisk, ponieważ nie było wystarczającej liczby osób.

Escrivá de Balaguer poprosiła, aby - podobnie jak w przypadku przyłączonych i supernumerariuszy - było więcej numerariuszy pracujących w swoich zawodach, tak aby przyczyniali się do rozpowszechniania przesłania wezwania do świętości w sferze zawodowej i społecznej, w której toczy się życie wspólne obywateli. Dotyczyło to zwłaszcza kobiet, które do tej pory zajmowały się głównie daniem formacji, zarządzaniem i pracą w administracji. Na Kongresie Generalnym Dzieła w 1966 r. wskazano, że nadszedł czas, aby "znacznie więcej kobiet numerarii pracowało, wykonując swój zawód - jakikolwiek by on nie był - aby wnosić ducha chrześcijańskiego do wszystkich środowisk i w ten sposób poszerzać podstawy naszej pracy apostołskiej"^[33]. Osiem lat później

jeden z delegatów przebywających w Hiszpanii zauważył, że kobiety z Dzieła pracowały już "na stanowiskach zawodowych o szczególnym znaczeniu apostołskim (szkolnictwo wyższe i średnie), w mediach itp." ^[34] —.

Z punktu widzenia ekonomii, zarządy pośrednie otrzymały uprawnienia do zatwierdzania budżetów i decydowania o wykorzystaniu funduszy. W regionach lepiej rozwiniętych działały biura doradcze, a mianowicie biuro prawne, złożone z prawników, oraz biuro techniczne, złożone z ekonomistów, inżynierów i architektów, którzy nadzorowali projekty instalacji centrów i dzieł korporacyjnych. Ze swej strony administratorzy regionalni dysponowali konsultacjami technicznymi, które sprawdzały wypłacalność spółek pomocniczych, aby nie dać się ponieść kryterium

inflacjonistycznym,
skoncentrowanemu na ekspansji i
zaniedbującemu rentowność
aktywów.

Rozwój inicjatyw apostoelskich Dzieła
w każdym regionie przebiegał w
określonym porządku,
dostosowanym do lokalnych
warunków. Zwykle zaczynało się od
dzieła korporacyjnego, często domu
studenckiego. Następnie utworzono
dom rekolekcyjny na potrzeby
kursów formacyjnych. Gdy liczba
członków Dzieła była wystarczająca,
otwierano ośrodki studiów i
rozpoczynano kursy studiów dla
przyłączonych i supernumerariuszy.
Potem przychodzi czas na otwarcie
działalności korporacyjnej w
dziedzinie edukacji, od podstawowej
do wyższej, zarówno dla
intelektualistów, jak i dla robotników
i rolników. Ponadto członkowie Opus
Dei, wraz z innymi osobami, starali
się promować wspólne dzieła o

charakterze ewangelizacyjnym, takie jak czasopisma, dystrybucje książek czy wydawnictwa^[35].

Każdy z okręgów starał się otworzyć dom rekolekcyjny, który oferowałby serię rekolekcji duchowych i pobytów formacyjnych, a zarazem wypoczynkowych. W tym czasie nastąpił ogromny rozkwit. W Hiszpanii do istniejących domów dołączyły: La Pililla (1960), Solavieya (Gijón, 1965), Islabe (Bilbao, 1966) i La Lloma (Walencja, 1968). W innych regionach zaczęły powstawać domy rekolekcyjne, takie jak Miranda (Quito, 1959), Toshi (Atacomulco, Meksyk, 1960), Antullanca (Santiago de Chile, Chile, 1960), Centre International de Rencontres de Couvrelles (Soissons, Francja, 1964), Wickenden Manor (East Grinstead, Wielka Brytania, 1964), Lismullin (Navan, Irlandia, 1964), Arnold Hall Conference Center (Boston, 1964), Stany Zjednoczone, 1964), Manoir de

Beaujeu (Montreal, Kanada, 1964), Torreblanca (Fusagasugá, Kolumbia, 1966), La Chacra (Buenos Aires, Argentyna, 1966), Sítio da Aroeira (São Paulo, Brazylia, 1967), Okuashiya Study Center (Ashiya, Japonia, 1967), Tigoni Study Center (Nairobi, Kenia, 1970) i Makiling Conference Center (Manila, Filipiny, 1971). Dodatkowo zabudowania i domy - подарowane przez supernumerariuszy lub współpracowników - służyły jako miejsca rekolekcji i wypoczynku.

Szczególnym przypadkiem był region Hiszpanii. To właśnie tam narodziło się Opus Dei, które rozwijało się intensywnie, w tempie szybszym niż pozostałe. Był to również region, który najwięcej poświęcił, by wysłać ludzi do innych krajów. Region Pierworodnych przeżywał okres wielkich budów - rezydencji, domów rekolekcyjnych i nowych budynków dla Uniwersytetu Nawarry - oraz

wzrost liczby osób uczestniczących w różnych apostolatach. Na przykład w latach 1962-1965 działalność młodzieżowa wzrosła o 40%, głównie dzięki klubom szkół średnich; ośrodki świętego Gabriela organizowały comiesięczne rekolekcje i spotkania w prawie wszystkich stolicach prowincji i dużych miastach, przewyższając okres, kiedy ośrodki powstawały tylko w miastach uniwersyteckich. Ta różnorodność oznaczała, że Hiszpania stanowiła poligon doświadczalny lub model, chociaż dyrektorzy centralni podkreślali, że ze względu na uniwersalny charakter Opus Dei istniały hiszpańskie sposoby działania, które byłyby inne niż gdzie indziej^[36].

Jednocześnie internacjonalizacja doprowadziła do powstania ekip wielonarodowych, a nawet takich, w których nie ma przedstawicieli Hiszpanii. Na przykład w 1960 roku

dwudziestu numerariuszy -
dziesięciu z Hiszpanii i dziesięciu z
krajów Ameryki Łacińskiej -
wyjechało do Stanów Zjednoczonych;
w styczniu 1961 roku Rada
Generalna postanowiła poprosić
księży numerariuszy i świeckich
numerariuszy z Hiszpanii i Portugalii
o wyjazd do Brazylii w celu
promowania tego regionu; a już w
grudniu 1963 roku grupa kobiet
przybyła do Asunción (Paragwaj),
aby rozpocząć działalność Dzieła. W
jej skład wchodziły Argentynki Ofelia
Vitta Lara i Rosa Clara Pinotti,
Peruwianka Elena Varillas
Montenegro i Chilijka María Angélica
Cáceres Meza; dwa miesiące później
dołączyła do niej kolejna Peruwianka
Ángela Galindo.

W latach 60. rozpoczęto realizację
kilku dużych dzieł korporacyjnych
we Włoszech, takich jak domy
studenckie w Rzymie, Mediolanie,
Bolonii, Weronie, Neapolu, Bari,

Palermo i Katanii, centrum kultury w Genui oraz dwie szkoły hotelarskie w Rzymie i Palermo. Najważniejsze z nich to budowa Residenza Universitaria Internazionale w Rzymie oraz przebudowa domu rekolekcyjnego Castello di Urio nad jeziorem Como. W 1969 r. powstał kolejny dom rekolekcyjny w Terrasini (Sycylia)^[37].

W Rzymie zrealizowano duży projekt mający na celu kształcenie zawodowe i chrześcijańskie robotników w Tiburtino, na przedmieściach miasta. Plan został zrealizowany, ponieważ baron Francesco Mario Oddasso przekazał Stolicy Apostolskiej darowiznę na rzecz międzynarodowego centrum dla młodych pracowników.

Watykański Sekretariat Stanu powierzył projekt centrum działań społecznych członkom Opus Dei. W ciągu kilku miesięcy powstały cztery ośrodki: Centrum ELIS (Educazione,

Lavoro, Istruzione, Sport), które oferowało szkolenia zawodowe dla projektantów technicznych, monterów, spawaczy, mechaników i elektromechaników; męska rezydencja dla 200 uczniów; szkoła hotelarska SAFI (Scuola Alberghiera Femminile Internazionale); oraz parafia San Giovanni Battista in Collatino. W dniu inauguracji - 21 listopada 1965 r. - papież Paweł VI odprawił w parafii Mszę św. i odwiedził Centrum ELIS oraz szkołę SAFI. Na koniec objął założyciela i powiedział do niego: *Qui tutto è Opus Dei* (Wszystko tutaj jest Opus Dei)^[38].

Ważnym działaniem formacyjnym w krajach, w których żyją mniejszości katolickie, były kursy wiary dla chrześcijan pragnących wejść w pełną komunię z Kościołem katolickim, dla osób innych wyznań religijnych oraz dla niewierzących. Escrivá de Balaguer nazywał apostołstwo ad fidem zbliżaniem się

do pełni prawdy objawionej. Na przykład, zaznaczył, że w rezydencjach Dzieła "nasi niekatoliccy przyjaciele biorą udział w aktach kultu w naszych oratoriach; bez dawania im zbyt wielu udogodnień, sprawiając, że tego chcą, tak aby podkreślić wolność osobistą"^[39] ___.

W Netherhall House, rezydencji uniwersyteckiej w Londynie, 75% studentów było niekatolikami. Większość pochodziła z Commonwealth, ponieważ zgodnie z umową pomiędzy podmiotem zarządzającym rezydencją a British Council tylko 20% mieszkańców mogło być Brytyjczykami. W 1966 r. rezydencja została rozbudowana, dzięki czemu mogła pomieścić więcej młodych ludzi. Królowa Matka, która była *kanclerzem* Uniwersytetu Londyńskiego, zainaugurowała działalność nowego budynku i odwiedziła szkołę Lakefield Center

for Hospitality Training prowadzoną przez kobiety z Dzieła w części administracyjnej rezydencji. W tym czasie Opus Dei miało też ośrodki w Oxfordzie i Manchesterze, zarówno dla mężczyzn, jak i dla kobiet^[40].

Mons. Escrivá de Balaguer odwiedził Grecję wiosną 1966 roku w celu zebrania danych do przyszłej pracy apostołskiej Opus Dei w tym kraju. Wrócił do Rzymu rozczarowany tym, że związek władz cywilnych z Kościołem prawosławnym nie pozostawiał miejsca dla ludzi z innych krajów na szerzenie doktryny katolickiej. Uznał, że na razie bardziej odpowiednie będzie szkolenie w duchu Dzieła Greków mieszkających w różnych miejscach. Później to właśnie oni mieli zanieść orędzie o świętości pośród świata do narodu, z którego pochodzą^[41].

Rozwój w Kenii przebiegał głównie wokół projektu Strathmore College.

W połowie lat sześćdziesiątych XX w. szkoła dawała możliwość uzyskania matury 100 uczniom z internatem. Ponadto 75 uczniów z zewnątrz uczestniczyło w kursie księgowości. Większość uczniów była niekatolikami. Szkoła cieszyła się dużym prestiżem, ale dyrekcja nie nadawała jej większego rozgłosu. Woleli poczekać, aż w Strathmore będzie więcej Afrykańczyków z Dzieła, a oni będą mieli przynajmniej część kierownictwa Strathmore, tak aby nie była ona postrzegana jako szkoła zagraniczna. Ponieważ koszty nauki i zakwaterowania były wysokie jak na afrykańskie standardy, otrzymywali oni stypendia od rządu, zagranicznych fundacji i prywatnych darczyńców, aby umożliwić biedniejszym młodym ludziom uczęszczanie na zajęcia. Ze swej strony kobiety z Dzieła szukały też środków na rozwój College'u Kianda, w którym odsetek katolickich uczennic był niewielki^[42].

Początek działalności Opus Dei na Filipinach w 1964 roku napełnił Mons. Escrivá de Balaguer entuzjazmem. Nazwał ten naród *awangardą Wschodu*. Powiedział swoim filipińskim duchowym dzieciom, że tak jak oni otrzymali wiarę, powinni ją przekazać dalej, w tym przypadku do Azji Południowo-Wschodniej, która w większości nie była chrześcijańska. W 1964 r. Jesús Estanislao i Bernardo Villegas - Filipińczycy, którzy poprosili o admisję do Dzieła, gdy byli studentami Harvardu - wrócili do Manili. Wkrótce dołączyli do nich inżynier José Rivera oraz księża José Morales i Javier de Pedro. Rok później przybyły pierwsze kobiety z Dzieła: Soledad Usechi, Eulalia Sastre i María Teresa Martínez Barón. Wkrótce potem założyły Mayana School of Home and Fine Arts, która oferowała zajęcia dla gospodyń domowych i pomocy domowych^[43].

Delikatnym aspektem jest sprawa osób, które opuściły instytucję. Po odkryciu Opus Dei jako możliwej drogi osobistej w Kościele, ci, którzy czuli się powołani, ubiegali się o przyjęcie. Osoby odpowiedzialne za ich formację stopniowo wyjaśniali im ducha, zasady pobożności i działalność Opus Dei. Zdarzało się jednak, że sam zainteresowany lub dyrektorzy Dzieła dochodzili do wniosku, że lepiej, aby nie podążał dalej drogą, na którą wszedł.

Poszczególne sytuacje różniły się w zależności od okoliczności. Kto prosił o admisję lub został przyjęty bez złożenia obłacji, nie był prawnie związany z Opus Dei. Był w okresie przejściowym, w którym zarówno dyrektorzy, jak i on sam musieli sprawdzić, czy powołanie do Dzieła odpowiada jego życiu. Jeśli zrozumiał, że to nie jest jego droga, nie szedł nią dalej. Inaczej było w przypadku tych, którzy zobowiązali

się czasowo przez oblację lub definitywnie przez wierność. Jeśli nie chciał dalej być w Dziele, w pierwszym przypadku nie odnawiał umowy, a w drugim prosił przewodniczącego generalnego o dyspensę. W takich przypadkach zazwyczaj odchodził z Opus Dei z własnej inicjatywy lub po rozmowie z dyrektorami. Rzadko, ale z poważnych powodów, dyrektorzy sami usuwali kogoś^[44].

Czasami - zwłaszcza wśród dyrektorów lokalnych - działano w pośpiechu, ponieważ uważano, że należy włączyć kogoś odpowiedniego, a potem okazywało się, że nie ma wystarczającej wiedzy o tej osobie lub że nie udzielono jej wystarczającej pomocy w rozeznaniu powołania, albo też brakowało zaangażowania i kompetencji w wyjaśnianiu planu formacji początkowej. W innych przypadkach, po złożeniu prośby o przyjęcie, dana

osoba wykazywała brak odpowiedniej formacji, brak zrozumienia pewnych okoliczności właściwych dla powołania do Opus Dei lub ulegała naciskom zewnętrznym^[45].

Z tych czy innych powodów odejście z instytucji było bolesne dla tych, którzy podjęli szczere, osobiste zobowiązanie, a także było źródłem cierpienia dla Dzieła. Założyciel prosił swoje dzieci, aby utrzymywały przyjacielskie i serdeczne stosunki z tymi, którzy wcześniej byli i odeszli z Opus Dei, pomagając im w ich życiu duchowym, jeśli sobie tego życzą. Każdy, kto chciał, mógł zostać współpracownikiem zaraz po odejściu z Dzieła. A jeśli po pewnym czasie poczułby, że ma powołanie, mógłby ponownie ubiegać się o przyjęcie jako supernumerariusz^[46]. W rzeczywistości jednak nie zawsze tak było. Czasem wyłączenie wiązało się z pewną frustracją, czasem z

traumatycznymi przeżyciami. W końcu niektórzy ludzie publicznie wyrazili swoje niezadowolenie - jak zobaczymy poniżej - a dyrektorzy Dzieła przekazali przeprosiny i poprawili niektóre praktyki.

W tamtych latach wyróżniają się może dwa szczególne przypadki. Pierwsza dotyczy Raimundo Pánikera, numerariusza od 1940 roku. Wyświęcony na kapłana w 1946 r., opublikował kilka prac na temat relacji między naturą a łaską, które nie zostały dobrze przyjęte przez biskupów Salamanki i Sewilli. Przeniesiony do Rzymu w 1953 r., rozpoczął pracę naukową i kilkakrotnie przebywał w Indiach, gdzie szukał punktów zbieżności między chrześcijaństwem, hinduizmem i buddyzmem. Coraz bardziej oddalał się od pracy duszpasterskiej i ducha Dzieła. Po czterech upomnieniach kanonicznych rozpoczął się proces

sądowy, który zakończył się jego rezygnacją z Opus Dei w czerwcu 1966 roku[‡].

Drugi bolesny przypadek to María del Carmen Tapia. Po trzech latach pracy w Asesori Centralnej, w listopadzie 1956 r. została mianowana sekretarzem regionalną dla Wenezueli. Po kilku latach Escrivá de Balaguer i dyrektorki centralne dowiedzieli się, że utworzyła ona w Caracas równoległą grupę zarządzającą, krytyczną w stosunku do ducha i działalności Dzieła, i że pozostawała w otwartej konfrontacji z księdzem Roberto Salvatem, konsyliariuszem Opus Dei w Wenezueli, oraz z innymi członkami Asesorii Regionalnej. Założyciel wezwał ją do Rzymu w październiku 1965 r., zawiesił w pełnieniu funkcji sekretarza regionalnego, zabronił jej powrotu do Wenezueli i kontaktowania się z osobami z tamtejszego Dzieła oraz

poprosił o zmianę postępowania. Przez następne sześć miesięcy Tapia mieszkała w Villa Tevere, gdzie otrzymywała drobne zadania. Skontaktowała się listownie z kobietami, które wspierały ją w Wenezueli, i skrytykowała te wydarzenia wobec Wenezuelek mieszkających w Collegio Romano. Aby uniemożliwić jej powrót do Wenezueli, obawiano się, że zaszkodzi ona rozwojowi Opus Dei, dyrektorki centralne odebrały jej wenezuelski paszport; w zamian otrzymała paszport hiszpański. Sytuacja nie uległa poprawie. Po dwóch upomnieniach kanonicznych Escrivá de Balaguer poprosił ją w maju 1966 r., aby poprosiła o dyspensę od związania z Dziełem lub, jeśli nie chce tego uczynić, poddał się procesowi w Stolicy Apostolskiej. Tapia postanowiła poprosić na piśmie o zwolnienie ze swoich zobowiązań i wrócił do swojej rodziny w Hiszpanii [§].

[*]Josemaría ESCRIVÁ DE BALAGUER, Rozmowy z Prałatem Escrivá de Balaguer, o. c., nr 94. Odpowiedź ta jest częścią wywiadu udzielonego przez założyciela w lutym 1968 r., pięć miesięcy przed opublikowaniem przez papieża encykliki *Humanae vitae*. W nocy ogólnej 67/63 (15 maja 1963), w AGP, seria E.1.3, 243-3, oraz w nocy ogólnej 21/69 (28 czerwca 1969), w AGP, seria E.1.3, 246-1, przypomniano, że magisterium wskazywało na okresową wstrzemięźliwość "tylko z ważnych powodów".

[†] Por. Wnioski z IV Zwyczajnego Kongresu Generalnego (5-V-1966 dla mężczyzn; 17-V-1966 dla kobiet), odpowiednio w PGA, seria D.1, 457-5-4 i PGA, seria D.1, 457-5-8. Na temat dzieł osobistych [*labores personales*] zob. rozdział 14, sekcja "Szkoły podstawowe i średnie".

[‡]Po tych wydarzeniach Raimundo Pániker - znany także jako Raimon Panikkar (jego ojciec był Hindusem) - został inkardynowany do diecezji Vanarasi (Indie) i pracował na różnych uniwersytetach w Stanach Zjednoczonych. Jeśli chodzi o Opus Dei, zawsze utrzymywał synowską relację z założycielem. W 1984 r. zawarł ślub cywilny i został suspendowany *a divinis*. Zawieszenie zostało zniesione w 2008 r., kiedy był już w separacji. Dwa lata później zmarł pojednany z Kościołem. Do końca utrzymywał kontakty z ludźmi z Opus Dei. Pániker cieszy się międzynarodowym prestiżem w dziedzinie filozofii międzyreligijnej i międzykulturowej. Por. Josep-Ignasi SARANYANA, "Raimon Panikkar: a propósito de una biografía", *Studia et Documenta* 11 (2017) 323-348.

[§]Nie znaleźliśmy żadnych współczesnych dokumentów potwierdzających te fakty. W książce

opublikowanej w 1992 r. Tapia pisze, że w Rzymie doświadczyła przemocy psychicznej i werbalnej, czuła się praktycznie uwięziona (María del Carmen TAPIA, *Tras el umbral. Una vida en el Opus Dei*, Ediciones B, Barcelona 1992). Marlies Kücking, która w maju 1966 r. została mianowana sekretarzem Asesori Centralnej, wyjaśniła te wydarzenia w zupełnie inny sposób. Według Kücking, Escrivá de Balaguer traktował Tapię z sympatią, a ona sama uczestniczyła jako jeszcze jedna osoba w życiu rodzinnym ośrodka, w którym znajdowały się dyrektorki Asesorii Centralnej (Marlies Kücking, *Horizontes insospechados. Mis recuerdos de san Josemaría*, Rialp, Madrid 2019, s. 162-164). Zobaczymy, że przy okazji beatyfikacji i kanonizacji Escrivá de Balaguer, w Tapii nastąpiła ewolucja i zmieniały się kontakty z członkami Opus Dei aż do jego śmierci (por. AGP, seria T.3.2, 1-6).

[1] Obras, XII-1960, str. 21, w AGP, Biblioteca P03.

[2] Por. III zwyczajny Kongres Generalny (1961), w AGP, seria D.1, 457-4-5 oraz AGP, seria D.1, 457-5-2.

[3] Por. Nota ogólna 17/62 (9-V-1962), AGP, seria E.1.3, 243-1; IV Zwyczajny Kongres Generalny (1966), AGP, seria D.1, 457-5-7.

[4] Opracowanie własne na podstawie AGP, seria E.2.1, 204-1-2.

[5] Por. AGP, seria E.2.1, 204-1-2.

[6] Notatka ogólna 5/67 (11-II-1967), w AGP, seria E.1.3, 245-3.

[7] Wspomnienie Encarnación Ortega Pardo, Valladolid, 21-VIII-1975, w AGP, seria A.5, 232-1-2.

[8] Nota ogólna 28/73 (20-VI-1973), w AGP, seria E.1.3, 246-5.

[9] Por. nota ogólna 44/65 (26 kwietnia 1965), AGP, seria E.1.3, 244-4; nota ogólna 5/68 (28 lipca 1968), AGP, seria E.1.3, 245-5.

[10] Por. nota ogólna 100/64 (25-VI-1964), AGP, seria E.1.3, 244-1.

[11] Por. AGP, seria D.1, 457-5-2.

[12] Por. Josemaría ESCRIVÁ DE BALAGUER, *En diálogo con el Señor*, o. c., str. 34-55.

[13] Dodane do rękopisu *Apuntes íntimos* z 1968 roku, nr 35.

[14] Nota ogólna 131/64 (26-X-1964), w AGP, seria E.1.3, 244-2.

[15] Być może wpływ na tę decyzję miał fakt, że konstytucja apostolska *Veterum Sapientia* - wydana przez papieża Jana XXIII w lutym 1962 roku - stwierdzała, że język łaciński jest językiem precyzyjnym, ułatwiającym niezmienną

interpretację i że dominuje on w nauczaniu nauk kościelnych. Wkrótce potem propozycja ta przestała być wykorzystywana, ponieważ wielu młodych profesorów na uniwersytetach papieskich nie znało już wystarczająco dobrze języka.

^[16] Por. Josemaría ESCRIVÁ DE BALAGUER, Listy, dz. cyt. s. 20-23. Listy nie były wówczas chronione prawem autorskim. Zostały one rozprowadzone tylko wśród ośrodków Opus Dei.

^[17] List 6, nr 2, AGP, seria A.3, 91-6-1.

^[18] List 3, nr 92, w: Josemaría ESCRIVÁ DE BALAGUER, Listy, o. c., s. 236, Praca jako środek uświęcenia jest jednym z istotnych elementów ducha rozpowszechnionego przez założyciela Dzieła: "Specyficzny charakter duchowości Opus Dei polega na tym, że każdy powinien uświęcać swój zawód lub rzemiosło,

swoją zwykłą pracę; uświęcać się właśnie w swoim zadaniu zawodowym; a przez to zadanie uświęcać innych" (List 31, nr 10, AGP, seria A.3, 94-2-2).

[19] List 27, nr 76, w AGP, seria A.3, 94-1-3.

[20] Ibidem, nr 34.

[21] Josemaría ESCRIVÁ DE BALAGUER, Rozmowy z Prałatem Escrivá, o. c., nr. 114-116.

[22] Por. Wnioski z III zwyczajnego Kongresu Generalnego (1 X-1961 r. dla mężczyzn; 22 X-1961 r. dla kobiet), odpowiednio w AGP, seria D.1, 457-4-4-4 i AGP, seria D.1, 457-4-8.

[23] Marlies KÜCKING, Horizontes insospechados, o. c., str. 112.

[24] Apuntes íntimos, nr 956 (III-1933). Josemaría ESCRIVÁ DE BALAGUER, Rozmowy z Prałatem Escrivá, o. c.,

str. 245 i 319; oraz List 29, nr 11, w AGP, seria A.3, 94-1-5.

[25] Josemaría ESCRIVÁ DE BALAGUER, Conversaciones con Mons. Escrivá de Balaguer, o. c., p. 319.

[26] Por. Marlies KÜCKING, Horizontes insospechados dz. cyt. s. 115-121. Kücking podsumowuje swoje własne komisje służby do różnych krajów Europy i Ameryki w latach 1968-1975, kiedy była sekretarzem Asesorii Centralnej.

[27] Pierwsze drukowane wydanie Katechizmu pochodzi z 1947 roku. Drugie (1951), trzecie (1959) i czwarte (1966) wydanie zawierało wyjaśnienie niektórych idei dotyczących natury i działania Opus Dei (por. AGP, seria E.1.1, 181-1 i 181-2). Wydanie De Spiritu jest datowane na 24 października 1963 roku (por. AGP, seria L.1.1, 14-3-6).

[28] Por. AGP, seria Q.1.7, 2-19, 2-20, 2-21 i 2-22.

[29] Komisja służby w Meksyku, 31-X-1967, w AGP, seria Q.2.1, 4-122.

[30] Por. AGP, seria E.2.1, 204-1-2.

[31] Protokół z posiedzenia Rady Generalnej, 30-XI-1957, s. 22, AGP, seria E.1.2.

[32] Por. AGP, seria G1.1.1, 55-1-4.

[33] IV Zwyczajny Kongres Generalny (17 maja 1966), w: AGP, seria D.1, 457-5-8.

[34] Komisja Służby do Hiszpanii, 3-I-1-1974, w AGP, seria Q.2.1, 6-176; por. nota ogólna 511 (13-IV-1962), w AGP, seria E.1.3, 242-4.

[35] Por. nota ogólna 101/65 (31 grudnia 1965), AGP, seria E.1.3, 244-4.

[36] Por. AGP, seria Q.2.1, 2-79.

[37] Por. AGP, seria E.2.1, 203-3-17.

[38] Por. Cosimo DI FAZIO, "Centros ELIS y SAFI", w Diccionario de San Josemaría Escrivá de Balaguer, o. c., str. 230-231.

[39] List 3, nr 77, w: Josemaría ESCRIVÁ DE BALAGUER, Listy, o. c., str. 220-221.

[40] Por. Maureen MULLINS, "Great Britain", w Słownik biograficzny św. Josemaríi Escrivá, o. c., str. 585-589; James PEREIRO, "Netherhall House, London (1960-1984): The Commonwealth Dimension", *Studia et Documenta* 5 (2011) 13-51.

[41] Por. Nota Josemaríi Escrivá do Angelo Dell'Acqua, IV-1966, w AGP, seria H.1, 166-3

[42] Por. ae-Kf 2/67 (16-I-1967), w AGP, seria R3.1, 1-1.

[43] Por. Ana LABRADA RUBIO, *La vanguardia del Oriente. Recuerdos sobre la expansión del Opus Dei en Filipinas*, Rialp, Madrid 2015.

[44] Por. Nota ogólna 38/63 (62-III-1963), w AGP, seria E.1.3, 243-2. Oblacja jest czasowym włączeniem do Opus Dei i jest odnawiana co roku; wierność jest definitywna.

[45] Por. AGP, seria 1.3.3, 1-3.

[46] Por. Nota ogólna nr 15 (12-XI-1955), w AGP, seria E.1.3, 242-1; oraz AGP, seria R1.1.4, 1-1.

.....

pdf | dokument generowany
automatycznie z <https://opusdei.org/pl-pl/article/historia-opus-dei-zarzadzanie-globalnym-organizmem/> (02-04-2026)